

บุพเพสันนิวาส : ภาพสะท้อนด้านการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรม Buppe San Nivas : The Reflections on the Transmission Of Cultural Information

เทวากร คำสัตย์
Teavakorn Khumsat

Article History

Received : January 17, 2020

Revised : March 13, 2020

Accepted : March 18, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมในนวนิยาย เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ของรอมแพง ศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ระเบียบวิธีแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนด้านการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมจากนวนิยายเรื่องนี้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ภาพสะท้อนความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา พบ 3 ประการ ได้แก่ การทำบุญ การกรวดน้ำ การทำทาน 2) ภาพสะท้อนความเชื่อที่ไม่ใช่หลักพระพุทธศาสนา พบ 2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ 3) ภาพสะท้อนวิถีปฏิบัติของคนไทยโบราณ พบ 3 ประการ ได้แก่ มารยาทการเคารพผู้อาวุโส การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การเดินทางด้วยเรือ 4) ภาพสะท้อนภูมิปัญญาไทยโบราณ พบ 2 ประการ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านโภชนาการ ภูมิปัญญาการประดิษฐ์เครื่องใช้ 5) ภาพสะท้อนเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ พบ 3 ประการ ได้แก่ คณะทูตฝรั่งเศสเข้าถวาย พระราชสาส์นสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คณะทูตสยามถวายพระราชสาส์นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 พระเพทราชาขับไล่ทหารฝรั่งเศสออกนอกกรุงศรีอยุธยา 6) ภาพสะท้อนด้านการใช้ภาษา พบ 3 ประการ ได้แก่ เช่น คำว่า ออเจ้า, ตะครัน ตะครอ, เพลาชาย 7) ภาพสะท้อนสถานที่สำคัญ พบ 3 ประการ ได้แก่ เช่น ป่าผ้าเหลือง ตลาดดินสอ ปากคลองขุนละครไชย

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน ; บุพเพสันนิวาส ; วัฒนธรรม

ABSTRACT

The objective of this article is to study the reflections on the transmission of cultural information from the novel entitled “Buppe San Nivas” by Rompaeng. The method of study employed was a descriptive research.

The results found 5 reflections on the transmission of cultural information from this novel: 1) reflections of Buddhism beliefs in making merit, libation and alms; 2) reflections of non-Buddhism beliefs in necromancy and astrology; 3) reflections of the traditional ways of Thai people in etiquette manners regarding respect for elders, eating / dressing, and travel by boat; 4) reflections of ancient Thai wisdom, including nutritional wisdom, wisdom of invention of appliances; 5) reflections of 3 important events in history, including ‘the French diplomatic mission offered a royal message to King Narai the Great, the Diplomatic Corps of Siam presented a royal letter to Louis XIV, and Phra Phet

Racha drove French soldiers out of Ayutthaya'; 6) reflections on the use of 3 words in language, including O Chao, Ta Khran Ta Khro, and Phlao Chai; 7) reflections on 3 important locations, including Pa Pha Lueang, Talad Dinso, and Pak Khlong Khun Lakhon Chai.

Keywords : Reflection ; Buppe San Nivas ; Culture

บทนำ

วรรณกรรมเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ ซึ่งได้อาศัยปัจจัยทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและจินตนาการ สร้างวรรณกรรมขึ้นมา วรรณกรรมไม่ได้ทำหน้าที่เพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่วรรณกรรมยังได้สะท้อนชีวิตเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมทุกแง่มุมออกมาชัดเจนสมจริง โดยผ่านเนื้อหาในวรรณกรรม

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งของผู้ประพันธ์หยิบยกเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นวัตถุดิบ ตรงตามจริงหรือบิดเบือนขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ประพันธ์ Ruenruethai (2560) กล่าวว่า นวนิยายสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างใกล้ชิดเพราะผู้ประพันธ์ทำบทบาทอยู่ 2 อย่าง กล่าวคือ เป็นทั้งผู้ผลิตวรรณกรรมและเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ดังนั้นแนวคิดที่ปรากฏในนวนิยายจึงสะท้อนความจริงของสังคมออกมาให้เห็นภาพชีวิตมนุษย์ ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมไม่ว่าผู้ประพันธ์จะตั้งใจหรือไม่ นวนิยายเพียงหนึ่งเรื่อง ผู้ประพันธ์สามารถนำข้อมูลหลายประเภทมาใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อสร้างสรรค์นวนิยาย ดังนั้นนวนิยายจึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนสังคมได้เป็นอย่างดี

เนื้อหานวนิยายนอกจากจะให้ความบันเทิงและสะท้อนภาพสังคม วัฒนธรรมแล้ว ผู้ประพันธ์แต่ละคนยังมีการหยิบยกข้อมูลที่ตนเองร่ำเรียนมาทั้งจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์จากการลงภาคพื้นสนามมาใช้ในงานเขียน ดังนวนิยายเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ของ รอมแพง เป็นวรรณกรรมแนวรัก สนุกสนาน อิงประวัติศาสตร์ ที่สะท้อนวิถีชีวิตคนไทยในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้ประพันธ์ใช้เวลาค้นคว้าหาข้อมูล 3 ปี และใช้เวลาเรียบเรียงเป็นเวลา 1 เดือน ต่อมามีการนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2561 หลังจากละครโทรทัศน์ได้แพร่ภาพออกอากาศในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561 ได้รับความนิยมสูงจึงมีการตีพิมพ์เผยแพร่จำนวน 93 ครั้งนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2553-2561 สาเหตุที่นวนิยายได้รับความนิยมนอกเหนือจากความสนใจในละครโทรทัศน์ แล้วกลวิธีการประพันธ์ การผูกปมเรื่อง การสร้าง

ตัวละคร ฉาก บรรยากาศและบทสนทนา สิ่งที่สำคัญโดดเด่นอีกประการหนึ่งคือผู้ประพันธ์นำข้อมูลทางวัฒนธรรมไทย ด้านความเชื่อ วิถีชีวิต และข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาสอดแทรกในวรรณกรรมได้อย่างกลมกลืน ถือได้ว่านักประพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์ งานเขียนมีเอกลักษณ์ ทำให้ผู้อ่านเข้าถึง เข้าใจ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมไทยได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญที่กล่าวในนวนิยาย อาหาร การแต่งกายไทยดั้งเดิม ภาษาและวรรณคดีสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ที่ได้ถูกกล่าวถึงได้รับความนิยมนำไปด้วย (Rompaeng, 2561)

ผู้ประพันธ์ใช้ตัวละครเอกคือภาระเกิดและเกศสุรางค์ ดำเนินเรื่องระหว่างอดีตและปัจจุบันซ้อนกันอย่างลงตัว ด้วยแรงบุญและแรงกรรมทำให้ทั้งสองคนเสียชีวิตพร้อมกันแต่ต่างยุคต่างสมัย เกศสุรางค์ได้อาศัยร่างของภาระเกิดและใช้ชีวิตในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นการดำเนินเรื่องราวต่างๆ จึงผ่านการรับรู้จากมุมมองของเกศสุรางค์ที่ได้อาศัยอยู่ในครอบครัวของออกญาโหราธิบดีผู้มีอิทธิพลทางด้านความคิดและความเชื่อในพระราชสำนัก ทำให้เกศสุรางค์ได้รับรู้เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ อยู่เสมอ

ดังที่กล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจใคร่ศึกษานวนิยายเรื่อง บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษไทยสมัยอยุธยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมกันบันทึกเชิงศึกษาวิเคราะห์นวนิยาย เรื่อง บุพเพสันนิวาส ของรอมแพง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมในนวนิยาย เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ของรอมแพง

ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม”

ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” Royal Institute Dictionary (2546) ให้ความหมายว่า สิ่งที่ทำความเจริญงอกงาม

ให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา ส่วน Matichon Public Company Limited (2014) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า แบบแผนการดำเนินชีวิตและสังคม (ปาก) ความมีระเบียบ ความสวยงาม ความเจริญ Suphattra Supab (1985) อธิบายว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองเพราะเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มสังคม

การอธิบายความหมายของวัฒนธรรมนั้นมีความกว้างหลากหลายมิติ ดังนั้นแล้ว Rungrueangsri (1999) จึงมีการจัดประเภทวัฒนธรรม ได้จำแนกหมวดหมู่ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 11 ประเภท ดังนี้ 1. ความเชื่อค่านิยมประเพณี และพิธีกรรม 2. อาชีพ 3. การเมืองการปกครองและสังคม 4. อาหารการกินสุขภาพอนามัยและการรักษาโรค 5. การแต่งกายและเครื่องประดับ 6. ภาษาและวรรณกรรม 7. ศิลปะการแสดงและการละเล่น 8. ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสถานที่ 9. ศิลปกรรม 10. ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ และตำนาน 11. กลุ่มชาติพันธุ์

ความหมายของคำว่า “นวนิยาย”

Royal Institute Dictionary (1982) ให้ความหมายว่า งานหนังสือ งานประพันธ์ บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง เช่น วรรณกรรมรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมของเสฐียรโกเศศ วรรณกรรมฝรั่งเศส วรรณกรรมประเภทสื่อสารมวลชน (กฏ) งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และหมายรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย สอดคล้อง Sittha Pinitpuvadol (1972) ที่ได้กล่าวไว้ว่า งานเขียนในรูปบทกวีนิพนธ์ ร้อยกรอง และข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว ได้แก่ บทความ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น เรียงความ บทละคร บทภาพยนตร์ บทโทรทัศน์ ตลอดจนคอลัมน์ต่างๆ ในหนังสือพิมพ์ Saithip Kijnukul (2000) ได้อธิบายความหมายว่า นวนิยาย เป็นศัพท์ที่ไทยบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เรียกวรรณกรรมประเภทเรื่องสมมุติที่แต่งเป็นร้อยแก้ว ขนาดยาวตามแบบตะวันตก ซึ่งในภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่าเรื่องอ่านเล่นหรือเรื่องประโลมโลก มีความหมายแปลตามตัวอักษรว่า นิยายแบบใหม่หรือเรื่องเล่าแบบใหม่ ซึ่งตรงกับคำว่า Novel ในภาษาอังกฤษ ดังนั้นนวนิยายจึงเป็นงานเขียนที่อาศัยเค้าโครงเรื่องมาจากชีวิตจริง Somphon Wattanasarn Vanada (2003) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมไทยสมัยเก่าและวรรณกรรมสมัยใหม่ ล้วนสะท้อนความคิดจิตใจ ประเพณี ความเชื่อ ภาษา เป็นกระจก

สะท้อนภาพชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างดี และ Tunya (1998) ได้อธิบายถึง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกันระหว่างนิยาย เรื่องสั้นกับข้อมูลทางคติชนวิทยาไม่เพียงพิจารณาถึงอิทธิพลของข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ปรากฏในวรรณกรรมของไทย ผู้ประพันธ์ไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในงานเขียนเท่านั้น แต่พยายามชี้ให้เห็นว่า อิทธิพลของคติชนวิทยามีมากกว่าการ “ยืม” เนื้อหา หรือ “ข้อมูล” มารับใช้งานเขียน แต่หมายถึง “บทบาท” ของข้อมูล ทางคติชนวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการแต่งเรื่องทั้งในแง่เทคนิค กลวิธีและรวมถึง การแสดงโลกทัศน์ของผู้ประพันธ์ด้วย

ผลการวิเคราะห์

เมื่อนำแนวคิดข้างต้นมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม การศึกษาภาพสะท้อนด้านการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรม นวนิยาย เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” ของรอมแพง พบภาพสะท้อนสังคม 7 ด้าน ได้แก่

1) ภาพสะท้อนความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา 2) ภาพสะท้อนความเชื่อที่ไม่ใช่หลักพระพุทธศาสนา 3) ภาพสะท้อนวิถีปฏิบัติของคนไทยโบราณ 4) ภาพสะท้อนภูมิปัญญาไทยโบราณ 5) ภาพสะท้อนบุคคลสำคัญ ในประวัติศาสตร์ 6) ภาพสะท้อนด้านการใช้ภาษา 7) ภาพสะท้อนสถานที่สำคัญ

1. ภาพสะท้อนความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา

ศาสนาพุทธเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมาช้านาน คนไทยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เชื่อในเรื่องผลแห่งการกระทำ กิจวัตรประจำวันของชาวพุทธจึงมีกิจทางศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องแทบทั้งสิ้น พบว่าในนวนิยายได้สะท้อนความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา 3 ประการ คือ ด้านการทำบุญ การกรวดน้ำ และการทำทาน ดังนี้

1.1 การทำบุญ หมายถึง การทำความดี เมื่อทำแล้วเกิดความอิ่มเอิบใจและมีความสุข เปรียบเสมือนเครื่องขัดเกลาลจิตใจ ให้บริสุทธิ์ แก่นแท้ของการทำบุญคือการละความโลภ ทิฐิ ความยึดมั่นถือมั่นและความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ ให้เบาบางลง ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น อีกทั้งคนไทยยังเชื่อว่าการทำบุญจะส่งผลให้มีความสุขและสามารถอุทิศบุญให้กับผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วให้มีความสุขได้เช่นกัน ตัวอย่าง

...ข้าได้ตายลงไปแล้ว ตายไปตั้งแต่ เมื่อสี่ปีที่เรา ได้พบกันขอบใจที่เกศสุรางค์มากที่ ช่วยทำบุญให้ข้ามาโดยตลอด ตอนนี้ข้าจะว่าสุขก็ ไม่เชิงจะว่าทุกข์ก็ไม่...(Rompaeng, 2018)

เกศสุรางค์ มักใส่บาตรหรือทำบุญที่วัดเป็นประจำ สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาต่อพุทธศาสนาและเชื่อว่าบุญกุศล

จะส่งผลให้แก่ตนเองและบุคคลที่รักมีความสุขทั้งในภพนี้และภพหน้าอีกทั้งยังสร้างความสบายใจให้แก่ตนเอง

1.2 การกรวดน้ำ

การกรวดน้ำ หมายถึง สัญลักษณ์ของการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับ หลังจากทำบุญจึงนิยมกรวดน้ำพร้อมทั้งรินน้ำให้ไหลลงไปที่พื้นดินหรือที่รองรับ แล้วเอาไปเทที่พื้นดินหรือรดที่โคนต้นไม้ ตัวอย่าง

...ช่วงเย็นหลังกลับจากวัดเดิมอโยธยา เกศสุรางค์ จึงค่อยสบายใจขึ้น การได้ทำบุญ กรวดน้ำให้กระแจะและบัวชื้อแดงส่งผลให้ สองบ่าวโบหน้าแจ่มใสขึ้น... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า เกศสุรางค์และบ่าวมีความเชื่อว่าการกรวดน้ำหลักจากทำบุญจะส่งผลให้กระแจะและบัวชื้อแดงได้รับกุศลผลบุญที่พวกเราอุทิศให้ อีกทั้งยังสร้างความสบายใจให้แก่ผู้ทำบุญ

1.3 การทำทาน

การทำทาน หมายถึง การให้ การสละแบ่งปันผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นการให้สิ่งของ (วัตถุทาน) หรือการไม่ถือโกรธยกโทษ (อภัยทาน) การให้ปัญญาเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต (ธรรมทาน) ก็จัดเป็นการให้ทานทั้งสิ้นพุทธศาสนาถือว่าการให้ หรือการเสียสละเป็นการกำจัดกิเลสทางหนึ่งที่จะเป็นหนทางทำให้จิตใจสะอาดบริสุทธิ์ ตัวอย่าง

...นายเรือนี่ท่านมีความเมตตาดีกว่า นายเรือนอื่นที่นี้มีข้าวให้กินครบ 3 มื้อถ้าเป็น เรือนอื่นคงต้องกินพริกกินเกลือ ประทั่งชีวิตไป จะว่าไปเรือนออกญาโหราธิบดีนี้ท่านมีความเมตตาถือว่าเป็นทานอันยิ่งใหญ่ บ่าวอย่างเราก้ มีหน้าที่รับใช้ท่านจนกว่าจะตาย... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า ผู้เป็นนายในเรือนของออกญาโหราธิบดีนอกจากชอบทำบุญแล้ว ยังทำทานควบคู่กันไป เพราะเนื้อหากล่าวถึงความมีเมตตามากกว่ามูลนายคนอื่นๆ จึงทำให้บ่าวไพร่และคนยากจนต่างสรรเสริญถึงคุณงามความดีทำให้คนเหล่านี้มีความเคารพ ยำเกรง และจงรักภักดี อีกทั้งเป็นการแสดงถึงอำนาจบารมีของผู้ให้ทานอีกด้วย

2. ภาพสะท้อนด้านความเชื่อที่ไม่ใช่หลักพระพุทธศาสนา

ภาพสะท้อนด้านความเชื่อที่ไม่ใช่หลักพระพุทธศาสนา ในสังคมไทยนอกจากจะมีความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธแล้ว คนไทยยังมีความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น พบ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

2.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา

เวทมนตร์ หมายถึง ถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์ที่บริกรรมหรือสวดเพื่อให้สำเร็จความประสงค์ เช่น ใช้รักษาโรค หรือทำลายศัตรู บางครั้งมักใช้คู่กับคำว่าคาถา มี 2 อย่าง ดังนี้

ก) มนต์กฤษณะกาลิ

มนต์กฤษณะกาลิ เป็นมนต์ที่ผู้ประพันธ์ใช้จินตนาการสร้างขึ้น โดยมีความเชื่อเรื่องการสาปแช่ง หากผู้ใดกระทำความผิดร้ายแรง มนต์บทนี้จะทำให้บุคคลผู้นั้นเสียชีวิตและเสียชีวิตในที่สุด ตัวอย่าง

... มนต์บทนี้ตกทอดมาทางตระกูล ของเขามาเนิ่นนานเปรียบดั่งคำสาปแช่ง ต่อผู้กระทำความผิด หลายครั้งหลายคราที่ใช้มนต์บทนี้แล้วผู้กระทำความผิดถึงกับวิกลจริต วิปลาสบ้างก็ตายตกตามกันไปเลยทีเดียว... (Rompaeng, 2018)

ออกญาโหราธิบดีและหมื่นสุนทรเทวา สามารถใช้เวทมนตร์คาถาได้อย่างเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะมนต์กฤษณะกาลิ ผู้คนที่รู้จักมนต์บทนี้ต่างเกรงกลัวอานุภาพ และหากผู้ใดสามารถรอดพ้นจากอำนาจมนต์บทนี้ไปได้ผู้นั้นจะได้รับการยอมรับว่าไม่ได้กระทำความผิด

ข) มนต์กำบังกาย

มนต์กำบังกาย หรือ มนต์พรางตา เป็นมนต์คาถาที่ใช้กำบังกาย ทำให้ล่องหนหายตัวได้ เพื่ออำพรางตนเองโดยไม่มีใครสามารถมองเห็นนอกจากผู้มีวิชาอาคม ตัวอย่าง

...จิตดี จิตตั้ง กับปียังมหาจิตดี ก่อนท่องบทนี้ให้ท่องนะโมสามจบก่อนหน้าหากออ เจ้าอยากหลบหนีมนต์นี้จักบังกายมิให้ศัตรูมองเห็นรูปกายของออเจ้าได้... (Rompaeng, 2018)

ซีปะขาว เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเวทมนตร์ ในนวนิยายเป็นตัวละครสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือหมื่นสุนทรเทวาและเกศสุรางค์ อีกทั้งยังถ่ายทอดคาถาอาคมให้แก่เกศสุรางค์เพื่อใช้กำบังกายในยามคับขัน

2.2 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำนายอนาคต หรือ โชคชะตาของมนุษย์ ปรากฏการณ์ต่างๆ ของบ้านเมือง โดยอาศัย เวลา และตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ บนท้องฟ้า เป็นสำคัญ แล้วบันทึกไว้เป็นสถิติ โหราศาสตร์

ก) การตรวจดวงชะตา

การตรวจดวงชะตา ตามความเชื่อของคนไทย หมายถึง การบอกเล่าเรื่องราวในอดีตและพยากรณ์อนาคต ของชีวิตคน สัตว์ เหตุการณ์บ้านเมือง โดยดวงชะตาของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป ตามช่วงเวลา สภาพแวดล้อม อีกทั้งการตรวจดวงชะตา ถือว่าเป็นการสร้างเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต ตัวอย่าง

...เกศสุรางค์ได้สอบถามเกี่ยวกับดวงชะตาของศรีปราชญ์ที่ออกญาโหราธิบดีได้ทำนายไว้ หมื่นสุนทรเทวาบอกกล่าวยืดยาวถึงเหตุผลเพราะดูดวงแล้วศรีปราชญ์จะอายุ

สั้น...(Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างจะพบว่า ตัวละครมีความเชื่อเรื่องการตรวจดวงชะตาของออกญาโหราธิบดีว่าดวงชะตาของศรีปราชญ์บุตรชายคนโตจะอายุสั้นเมื่อถูกเนรเทศไปอยู่เมืองนครศรีธรรมราช ต่อมาศรีปราชญ์ถูกส่งประหารชีวิตด้วยข้อกล่าวหาหลบทำชู้กับภรรยาพระยานครศรีธรรมราชซึ่งเป็นตามคำทำนาย

ข) การดูฤกษ์ยาม

การดูฤกษ์ยาม ตามความเชื่อของไทย หมายถึง คราวหรือเวลาที่กำหนดหรือคาดว่าจะให้ผล เช่น ฤกษ์ดี เช่นหาฤกษ์แต่งงาน หาฤกษ์ยกเสาเอก ตัวอย่าง

... ป่านนี้พ่อเรื่องหรือหมื่นเรื่องราชภักดีคงคอยทำอยู่ท่าเรือวัดพุทธไสวรรคแล้ว ยิ่ง ตรวจดูฤกษ์ยามก็เป็นที่เหมาะสมก่อนเที่ยงคืนนี้ คงได้สนุกเป็นแน่... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างจะพบว่า ก่อนที่หมื่นสุนทรเทวาและหมื่นเรื่องราชภักดีจะกระทำการสำคัญโดยวางแผนไว้อย่างรัดกุมแล้ว สิ่งหนึ่งที่เสริมกำลังใจให้ อีกเหิมคือการตรวจดูฤกษ์ยาม เพื่อความสำเร็จของแผนการที่วางไว้

3. ภาพสะท้อนวิถีปฏิบัติของคนไทยโบราณ

ภาพสะท้อนวิถีปฏิบัติของคนไทยโบราณ หมายถึง วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา การประเพณี ปฏิบัติ การศึกษา อบรม และการสืบทอดวัฒนธรรม พบ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

3.1 มารยาทและการเคารพผู้อาวุโส

ความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นวัฒนธรรมไทยที่แสดงความเคารพด้วยการไหว้ผู้อาวุโส หรือการรับไหว้ผู้อาวุโสน้อย การรู้จักวางตน ต้องเป็นคนมีความอดทน มีความสงบเสงี่ยม ไม่แสดงกิริยาก้าวร้าว อดรู้ อดฉลาด อดมั่งมี และไม่ควรถีตัวเสมอผู้ใหญ่ แม้ว่าจะสนิทสนมหรือคุ้นเคยกัน รู้จักประมาณตน ควรพูดจากให้สุภาพ สามารถควบคุมควบคุมอริยาบถ อารมณ์ ไม่แสดงอาการที่นารังเกียจ สำรวมกิริยาเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ ขณะที่เดินผ่านผู้ใหญ่ให้ก้มตัวพองาม ตัวอย่าง

...ผินว่าคนสนิทกล่าวเตือนนายของ ตน ในขณะที่กำลังสนทนากับคุณหญิงจำปา เอ้อ แม่นายท่านเจ้าขา หากผู้ใหญ่มิได้กล่าว วาจาดูด้วยก็มีบังควรถามไถ่ฤกษ์เอ๋ยปากก่อนหนา เจ้าคนางผินเตือนด้วยน้ำเสียงกริ่งเกรง...(Rompaeng, 2018)

ผินเตือนเรื่องมารยาทและการเคารพผู้อาวุโส เพราะเกศสุรางค์แสดงอาการไม่สำรวม บ่าวไพร่และคุณหญิงจำปา ต้องคอยห้ามปรามเพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นกุลสตรีไทยและลูกหลานขุนนางชั้นสูง

3.2 การรับประทานอาหาร

ในอดีตครอบครัวไทยนั่งรับประทานอาหารกับพื้น ใช้ผ้าสะอาดหรือเสื่อปูลาดบนพื้นบ้าน ผู้ที่จะรับประทานอาหารนั่งล้อมวงกัน

ตักข้าวจากโถใส่จานอาหาร จัดมาเป็นสำหรับ วางสำหรับไว้ตรงกลางวง มีช้อนกลางสำหรับตักกับข้าว ใส่จานของตน และเปิบอาหารด้วยมือ บางบ้านจะมีขันหรือจอกตักน้ำ และกระโถนเตรียมไว้เพื่อรองน้ำล้างมือ วางอาหารทุกอย่างไว้กลางโต๊ะ เมื่อรับประทานอาหารควาเสร็จแล้ว ก็จะยกของควาออกและแทนที่ด้วยของหวาน ตัวอย่าง

...ทั้งสองคนนั่งบนเสื่ออกที่ถูกปูลาด กลางศาลาใหญ่ ตามมาด้วยพานหลายขนาดที่ใส่ กับข้าวผักปลา เกศสุรางค์ทรุดตัวลงนั่ง เลียนแบบคุณหญิงจำปาอย่างแก่ๆ กังๆ ตั้งแต่ เกิดมาเธอเพิ่งเคยได้นั่งพับเพียบกินข้าว คราวนี้เอง ข้างกายของแต่ละคนมีขามดินเผา เล็กๆ ที่บรรจุน้ำและมีเปลือกมะนาวอยู่สอง ขัน เว้นเพียงเกศสุรางค์ ทุกคนต้องเปิบข้าว ด้วยมือ...(Rompaeng, 2018)

ในเนื้อเรื่องได้สะท้อนวิถีการรับประทานอาหารในครอบครัวของออกญาโหราธิบดีอยู่บ่อยครั้งผู้ประพันธ์มักอธิบายถึงวิธีการกินอาหารชนิดต่างๆ เครื่องปรุง วิธีการปรุง เครื่องใช้ และมารยาทการกินของครอบครัวไทยที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ได้อย่างชัดเจน

3.3 การแต่งกาย

ในสมัยอยุธยาการแต่งกายเป็นเครื่องบอกถึงฐานะของผู้สวมใส่ ผ้าไทยสมัยอยุธยาหลายชนิดและมีชื่อเรียกต่างๆ กัน ออกไปตามวัสดุและลักษณะของผ้า และด้วยความที่ผ้าไทยโบราณมีอยู่ด้วยกันมากมาย ผ้าที่อยู่ในบริบทการสนทนาของตัวละครนั้นคือ ผ้าสมปัก ตัวอย่าง

...ผ้าสมปักไว้ให้ หัวหมื่นมหาดเล็ก หัวหมื่นนายเวร เจ้ากรมปลัดนุ่ง ข้าเพิ่งรับราชการจึง เป็นแคยศหมื่นธรรมดา ยังมีกินตำแหน่งใด มิควรนุ่งผ้าสมปัก. (Rompaeng, 2018)

หมื่นสุนทรเทวากล่าวถึงการเลือกใช้ผ้าและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมแก่ฐานะได้แก่ ผ้าสมปัก คือผ้าที่ทอด้วยไหมเพราะกลางผืนผ้ามีสีและลวดลายต่างๆ มีขนาดกว้างยาวกว่าผ้านุ่งธรรมดา เพราะใช้เป็นผ้านุ่งแบบโจงกระเบน นิยมนุ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา ผ้าชนิดนี้อาจเรียกชื่ออื่นได้ เช่น ผ้าสมปัก ผ้าสองปัก สมัยก่อนพระมหากษัตริย์จะพระราชทานผ้าประเภทนี้เป็นเครื่องยศขุนนาง หรือผู้ที่รับราชการมีบรรดาศักดิ์ต่างๆ ใช้นุ่งตามยศศักดิ์

3.4 การเดินทางด้วยเรือ

คนไทยในอดีตมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำคลอง ผู้คนใช้เรือจึงตั้งถิ่นฐานตามสองฝั่งน้ำ อีกทั้งการจะติดต่อค้าขายก็ต้องจำเป็นต้องใช้เรือซึ่งเป็นพาหนะที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ ตัวอย่าง

...เมื่อเรือออกจากคลองแกลบคราวนี้พายไปทาง

ช่วยมือขึ้นเหนือเศียรเกล้าอย่างตั้งใจ เมื่อวานได้นั่งเรือไปทางขวา วันนี้ได้นั่งเรือไปทางซ้ายคงจะได้เห็นอะไรแปลกๆ อีกเป็นแน่แท้ (Rompaeng, 2018)

สมัยอยุธยาแม่ น้ำลำคลองหลายสาย การคมนาคมทางน้ำจึงมีความสำคัญที่สุด ในนวนิยายผู้ประพันธ์ได้อธิบายและพรรณนาถึงวิถีชีวิตที่สัญจรทางน้ำ ธรรมชาติริมน้ำความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำผ่านตัวละครอยู่เสมอ

4. ภาพสะท้อนด้านภูมิปัญญาไทยโบราณ

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถผลงานของคนไทย เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการปรับปรุง พัฒนา ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดผลดี มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสม พบ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

4.1 ภูมิปัญญาด้านโภชนาการ

เป็ยะกรง พืชชนิดหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมการกินของสังคมคนไทย นิยมนำมาประกอบอาหาร โดยการนำมาฉีกและขยำ คั้นเอาน้ำที่มีสีเขียวเป็นเยื่อใบ ทั้งไว้หนึ่งชั่วโมงจะกลายเป็นวุ้นมีรสชาติจัดเมื่อรับประทานจะรู้สึกเย็นสดชื่นเป็นอาหารจากพืชที่ผ่านกรรมวิธีการทำไม่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นอาหารที่ได้รับความนิยมในฤดูร้อน ซึ่งสามารถคลายความร้อนได้ดี แต่พื้นชนิดนี้จะขึ้นยากถ้าความชื้นไม่ดีโดยเฉพาะหน้าร้อน ต้นเป็ยะกรงขึ้นมากในป่าที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ ตัวอย่าง

...ผักนี้กินได้ด้วยหรือจะ ไม่ใช่ตำลึง เกศสุรางค์ถามเมื่อเห็นนางปรกสั่งให้ บ่าวตัวเล็กๆ เด็ดใบที่เป็นเถาไม้เลื้อยคล้ายตำลึงแต่ใบเข้มและมีขนอ่อนๆ ด้วยความสงสัย เป็ยะกรงกินสดไม่ได้ดอกเจ้าคะ หากแต่เอาใบ ฉีกแช่น้ำขยำแล้วปรุงรสปล่อยทิ้งไว้สักกระยะ เดียวก็จะได้เป็นวุ้นเจ้าคะ ... (Rompaeng, 2018)

ปรกบ่าวคนสนิทของคุณหญิงจำปากำลังสั่งให้บ่าวเด็ดใบเป็ยะกรงที่มีขึ้นอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ เพื่อนำไปประกอบอาหารคาวและหวานพร้อมทั้งอธิบายวิธีการทำให้เกศสุรางค์ได้เข้าใจภูมิปัญญาด้านการอาหาร

4.2 ภูมิปัญญาการประดิษฐ์เครื่องใช้

ก) กิ่งข่อย

เป็นสมุนไพรพื้นบ้านที่รู้จักกันดีในสังคมไทย เป็นไม้ตัดไม้ประดับ กิ่งของต้นข่อยเมื่อนำมาทุบบริเวณปลายทำให้เป็นฝอยสามารถใช้สีย้อมผ้าได้ ส่วนยางของข่อยนำมาทำเป็นยาฆ่าแมลงได้เนื้อไม้ข่อย ก็นิยมนำมาทำกระดาด คนไทยเชื่อว่า ต้นข่อย เป็นพืชมงคล สามารถช่วยขับไล่สิ่งชั่วร้ายสิ่งอัปมงคลออกจากบ้านได้ตามความเชื่อของคนไทย ตัวอย่าง

...ก่อนจะเตรียมตัวนอนสอง บ่าวก็พาไปยังโถงดินเผาใบเล็กใกล้ ช่องไม้ริมเสาที่ตั้งอยู่หน้าห้องพร้อมขามดินเผา

ที่มีกิ่งไม้ทุบฝอยและผงสีขาวเจือดำ กิ่งข่อยสีฟันเจ้าคะ อันนี้เป็นเกลือผสมสารส้มถ่านบดเจ้าคะ...(Rompaeng, 2018)

ผู้ประพันธ์ได้อธิบายรายละเอียดในการแปร่งฟันของเกศสุรางค์และหมื่นสุนทรเทวา ด้วยการนำกิ่งข่อย มาขัดฟันหรือใช้แปร่งฟัน ซึ่งสอดคล้องผู้คนในอดีตที่ใช้กิ่งข่อยแปร่งฟันและเชื่อว่ามีสรรพคุณในการดับกลิ่นปาก

ข) ผ้าขี้มำ

ผ้าขี้มำจะมีลักษณะเป็นผ้าหลายๆ ชั้นพับทบกัน ด้านในจะใสโยมะพร้าวที่แช่น้ำจนนุ่ม หรือโยมนุ่ แกลบ กระดาษฟางหรือขี้เถ้าผสมแกลบ เพื่อเพิ่มความสามารถในการซึมซับประจำเดือนให้ผ้าขี้มำ ส่วนชื่อ ผ้าขี้มำ มีที่มาจากลักษณะการสวมใส่ ซึ่งจะต้องนำผ้ามาผูกไว้ตรงหว่างขา แล้วใช้เชือกฟางหรือเชือกกล้วยผูกกับเอวให้แน่น เสร็จแล้วจึงจะนั่งโง้งกระเบนทับอีกชั้น เสมือนการขี้มำนั่นเอง ตัวอย่าง

...นี่ผ้าอนามัยเขาทำกัน อย่างนี้เองหรือ ข้าก็นึกว่าจะใช้กาบ มะพร้าวผ้าอนามัยกาบมะพร้าว เยี่ยงไรฤเจ้าคะนี่เป็นผ้าขี้มำเจ้าคะ ค่ะมีอยู่หลายผืนหากเปื้อนทะเลลูผ่าน ผ้านุ่งก็เปลี่ยนได้เจ้าคะ... (Rompaeng, 2018)

จากบทสนทนาได้มีการอธิบายถึงขั้นตอนการใช้ ผ้าขี้มำหรือผ้าขี้มำที่หญิงไทยสมัยโบราณจะทำผ้าขี้มำขึ้นมาใส่ในช่วงมีระดูซึ่งสอดคล้องผู้คนในอดีตที่มีการใช้ผ้าขี้มำนี้นับระดู

5. ภาพสะท้อนด้านเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์

นวนิยายเรื่องนี้ผู้ประพันธ์ได้อิงประวัติศาสตร์อยุธยาและวางโครงเรื่องตามเหตุการณ์สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ในช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วยระยะเวลาดังกล่าวอยุธยา มีความเจริญรุ่งเรือง มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจเกิดขึ้นมากมาย จนเปลี่ยนสังคมไทย เช่น การติดต่อค้าขายกับชาติตะวันตก การเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูต ช่วงที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชประจวบ พระเทพราชาได้เข้ายึดพระราชอำนาจกำจัดอิทธิพลของชาติตะวันตกโดยเฉพาะฝรั่งเศสออกไปจากสังคมไทย พบ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

5.1 คณะทูตฝรั่งเศสเข้าถวายพระราชสาส์นสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ราชทูตฝรั่งเศส เซวาลิเยร์ ผู้แทนพระองค์ของพระเจ้าหลุยส์ ที่ 14 พร้อมด้วยบาทหลวงสำคัญ 3 รูป คือ บาทหลวงเดอซัวซี บาทหลวงกีเย่ ตาซาร์ด และบาทหลวงเบเนน วาเชต์ เข้าเฝ้าและถวายพระราชสาส์นแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระที่นั่งสรรเพชญ์มหาปราสาท กรุงศรีอยุธยา ในปี พ.ศ.2228 ตัวอย่าง

...วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2228 คณะทูตฝรั่งเศส ได้เข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นต่อสมเด็จพระนารายณ์ที่พระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยา ตัวโคมงต์และชาวฝรั่งเศสทั้งปวงได้รับเกียรติให้สวมหมวกและรองเท้าเวลาเข้าเฝ้าได้ตามธรรมเนียมฝรั่งเศส... (Rompaeng, 2018)

ข้อมูลเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏตัวอย่างข้างต้นสอดคล้องกับเหตุการณ์จริงทั้งเนื้อเรื่องและตัวละคร อีกทั้งตัวละครที่สร้างจากจินตนาการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างสมเหตุสมผลสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้อย่างกลมกลืน และสมจริง

5.2 คณะทูตสยามถวายพระราชสาส์นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

คณะราชทูตสยามมีพระวิสูตรสุนทร เป็นราชทูตหลวงกลักราชไมตรีเป็นอุปทูตและขุนศรีวิสารวาจาเป็นตรีทูต ได้เดินทางออกจากอยุธยาไปฝรั่งเศสพร้อมกับคณะทูตฝรั่งเศสในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2228 และได้เดินทางถึงเมืองเบรสต์ของฝรั่งเศสในวันที่ 18 มิถุนายน 2229

...คณะทูตจากสยามเดินทางมาถึงกรุงปารีส ในวันที่ 12 สิงหาคม พุทธศักราช 2229 เมื่อถึงหน้าพระพักตร์พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จึงถวายการเคารพกราบบังคมทูลและส่งพานซึ่งใส่หีบทองคำด้านในเป็นพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์ที่ส่งตรงถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 หลังจากนั้นจึงมีการพูดคุยสอบถามกันอีก พักใหญ่... (Rompaeng, 2018)

ในนวนิยายผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงคณะทูตจากสยามได้เดินทางไปเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เพื่อถวายพระราชสาส์น โดยมีพระวิสูตรสุนทร หลวงกลักราชไมตรี และขุนศรีวิสารวาจา (หมื่นสุนทรเทวา) โดยใช้เวลาในการเดินทาง 8 เดือน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

5.3 พระเพทราชาขับไล่ทหารฝรั่งเศสออกนอกกรุงศรีอยุธยา

เมื่อปี พ.ศ.2231 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชประทับ ณ พระที่นั่งสุทธารสวรรคค์ ต้นเดือนพฤษภาคมพระอาการประชวรก็ทรุดลงอย่างหนัก พระเพทราชาจึงทำรัฐประหารโดยมีหลวงสรศักดิ์เป็นผู้สนับสนุน ต่อมาได้ขึ้นครองราชย์แล้วมีนโยบายขับไล่กำลังทหารฝรั่งเศสไปจากอยุธยาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศจึงสิ้นสุดลง ตัวอย่าง

...ความระแวงพระทัยของพระเพทราชาที่มีต่อชาวต่างชาติโดยเฉพาะฝรั่งเศสนั้นมี อยู่มากต่อมาพระองค์ขับไล่พวกฝรั่งเศสออก นอกสยามการทูตของสยามและประเทศฝรั่งเศส จึงหยุดชะงักนับตั้งแต่นั้นมา... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า เนื้อเรื่องในนวนิยายอธิบายว่า พระเพทราชาที่มีความเกลียดชังชาวตะวันตกโดยเฉพาะฝรั่งเศส เมื่อพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์จึงรวมกำลังขับไล่ชาวฝรั่งเศสออกนอกกรุงศรีอยุธยาและตัดขาดความสัมพันธ์ตั้งแต่นั้นเป็นมาจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้ผู้เขียนได้หยิบยกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญมาเป็นแกนในการดำเนินเรื่อง

6. ภาพสะท้อนด้านการใช้ภาษา

ผู้ประพันธ์สร้างบทสนทนาโดยใช้ตัวละครถ่ายทอดภาษาโบราณสมัยอยุธยาที่มีคำศัพท์หลายคำที่ เป็นภาษาโบราณหรือถ้อยคำที่ไม่ค่อยปรากฏในการสื่อสารของคนยุคปัจจุบัน พบ 3 ประการดังต่อไปนี้

6.1 ออเจ้า เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แทนชื่อผู้ที่เราพูดด้วย มีปรากฏในจดหมายเหตุผลาญแบร์ ทั้งยังปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในต้นรัตนโกสินทร์ มีการใช้คำว่าออเจ้า กับคนในระดับเดียวกัน และระดับต่ำกว่า จากการวิเคราะห์หลักฐานที่ปรากฏคำว่า ออเจ้า เรียกได้ทั้งชายและหญิง แต่ต้องเรียกผู้ที่อ่อนกว่า ตัวอย่าง

...หากมีมีดีข้าคงไม่ชวนออเจ้าดอกหนา ปล่อยคู่หมายของออเจ้าให้เลือกซื้อหาข้าวของ แล้วข้า จะพาออเจ้าไปพบของดี คำว่าคู่หมายสร้าง ความหงุดหงิดในใจจนคนฟัง... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า คำว่า ออเจ้า ในสมัยอยุธยามักการใช้เรียกบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าซึ่งมีความสอดคล้องกับตัวละครที่มักใช้คำว่าว่า ออเจ้า กับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าเช่นหมื่นสุนทรเทวาก็ใช้เรียกเกศสุรางค์และกระแจะ

6.2 ตะครันตะครอ หมายถึง อาการครันเนื้อครันตัว ร้อนๆ หนาวๆ บางครั้งอาจหมายถึงมีไข้ร่วมด้วย ตัวอย่าง

...พ่อเดชทั้งรูปงามออกปานนี้หญิงใดพบเห็น ก็ตะครันตะครอเนื้อตัวอยากให้เชยชิด... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า หมิ่นเรื่องราชภักดีได้บอกกล่าวให้หมื่นสุนทรเทวาเร่งหาภรรยาบ่าวไพร่หน้าตาดีในเรือนออกญาโหราธิบดี ผู้เป็นบิดาที่มีมากมายแต่หมื่นสุนทรเทวาก็ไม่นำมาเป็นภรรยาจนบ่าวไพร่ที่หมายตาหมื่นสุนทรเทวาไว้เกิดอาการตะครันตะครอหรือหนาวๆ ร้อนๆ อยากเป็นภรรยาเสียเต็มที

6.3 เพลาชาย หมายถึง ช่วงเวลาบ่ายโมง ตัวอย่าง
...เยี่ยงนี้ไปสักเพลาชายดีหรือไม่ ให้ ข้ากลับจากราชการก่อนแล้วจึงค่อยไป... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า หมื่นสุนทรเทวาบอกกับเกศสุรางค์ว่าจะพาไปเที่ยวตลาดหลังจากเขาทำงานเสร็จแล้ว โดยนิตหมายเวลาโดยคำว่า เพลาชาย ซึ่งหมายถึงเวลาบ่าย ปัจจุบันคำว่า เพลา ไม่เป็นที่ นิยมใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

7. ภาพสะท้อนด้านสถานที่สำคัญ

สถานที่สำคัญที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงอาณาจักรอยุธยาที่มีเรือนแพ ตลาด สะพานอิฐและสะพานไม้ที่ถูกกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ พบ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

7.1 ป่าผ้าเหลือง

ป่าผ้าเหลือง ในปัจจุบันคือที่ตั้งของศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาหลังเก่า ตลาดแห่งนี้เป็นแหล่งค้าขาย ผ้าไตรและจิวและเครื่องใช้สำหรับพระภิกษุ ตัวอย่าง

...ทั้งขบวนพากันเดินผ่านถนนดินไม่ใหญ่นัก

สองข้างทางมีร้านขายผ้าไตรจิวระลานตา...(Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า เกศสุรางค์และบ่าวพากันมาป่าผ้าเหลือง ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งขายเครื่องสังฆภัณฑ์ทุกชนิดของอยุธยา ผู้คนต่างซื้อหาเพื่อนำไปทำบุญถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งป่าผ้าเหลือง ในนวนิยายมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในประวัติศาสตร์

7.2 ตลาดดินสอ

ตลาดบ้านดินสอปัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เหลือเพียงสะพานก่ออิฐเก่าแก่ข้ามคลองประตู่ระไกรน้อย ในอดีตเป็นแหล่งค้าขาย เครื่องเขียน โดยเฉพาะ ตัวอย่าง

...ได้เที่ยวตลาดสมุดกับ ตลาดดินสอเพิ่ม มีใครบ้างจะว่าไม่ดี ตลาดบ้านดินสอเป็นย่านถนนใหญ่ พอสมควร มีร้านรวงขายทั้งดินสอไส้ ดินสอไส้สีขาว สีเหลือง ดินสอหินไว้เขียน กับกระดานชนวน... (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า หมื่นสุนทรเทวาพาเกศสุรางค์มาตลาด ดินสอเพื่อเลือกซื้อกระดาษ ดินสอ ตลาดดินสอเป็นแหล่งขาย เครื่องเขียน ดินสอ กระดานชนวน กระดาษของอยุธยา บทสนทนา ในนวนิยายสามารถอธิบายถึงสภาพของตลาดได้อย่างชัดเจนและมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในประวัติศาสตร์

7.3 ปากคลองขุนละครไชย

ปากคลองขุนละครชัย (คลองตะเคียน) มีหญิงละครโสเภณีตั้งอยู่ท้ายตลาด 4 โรง รับจ้างทำชำเราแก่บุรุษ ตลาดนี้เป็นตลาดใหญ่ใกล้ทางเรือและทางบก มีตึกแถวและร้านค้าของชาวจีนจำนวนมาก ขายของเงินมากกว่าของไทย มีศาลเจ้าจีนศาลหนึ่งอยู่ท้ายตลาด

...ทางซ้ายนี้ป้อมอะไรเจ้าคะ ปากคลองขุนละครไชย ทำไมชื่อขุนละครไชยมีละครให้ ดูเธอปากคลองขุนละครไชย มีโรงเหล้า โรงจิว โรงน้ำชา (Rompaeng, 2018)

จากตัวอย่างพบว่า หมื่นสุนทรเทวาอธิบายถึงสถานที่ต่างๆ ให้เกศสุรางค์ฟังเมื่อผ่านปากคลองขุนละครไชยเกศสุรางค์จึงเอ่ยถามว่าขุนละครไชยมีอะไรขายหรือประกอบกิจการอะไร หมื่นสุนทร

เทวาได้อธิบายพอสังเขปซึ่งเนื้อความในบทสนทนานั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์

บทสรุป

จากการศึกษาภาพสะท้อนการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ของรอมแพง ผลการศึกษาพบว่ามีความสอดคล้องกับการแบ่งประเภทวัฒนธรรมของ Udom Rungrueangsri (2548) ที่ได้จัดหมวดหมู่วัฒนธรรมโดยแบ่งออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่ 1.ความเชื่อค่านิยมประเพณีและพิธีกรรม 2.อาชีพ 3.การเมืองการปกครองและสังคม 4.อาหารการกินสุขภาพอนามัยและการรักษาโรค 5.การแต่งกายและเครื่องประดับ 6.ภาษาและวรรณกรรม 7.ศิลปะการแสดงและการละเล่น 8.ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสถานที่ 9.ศิลปกรรม 10.ประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญ และตำนาน 11.กลุ่มชาติพันธุ์ จากแนวคิดข้างต้น พบภาพสะท้อนการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ของรอมแพง 7 ประเภทดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้นวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ของรอมแพง เป็นนวนิยายที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับตัวละครที่ผู้ประพันธ์จินตนาการสร้างสรรค์ไว้ได้อย่างลงตัว ด้านกลวิธีการดำเนินเรื่องราวมีความแปลกใหม่สามารถโยงเหตุการณ์ชาติภพอดีตกับปัจจุบันอย่างลงตัวได้อรชรรส

จากการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมข้างต้นนั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้นวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส มีเอกลักษณ์น่าติดตาม นับเป็นวรรณกรรมที่มีความสุนทรีย์อย่างลงตัว และควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

References

- Fine Arts Department. (2012). *Prachum suphāsīt sōṅ ying*. Bangkok.
- Kijnukul, S. (2000). *Current Thai Literature*. Bangkok : S.R. Printing
- M.C. Phunpisamai Disakul. (1961). *Ceremony for You*. Phranakorn : Kasembannakij
- Matichon Public Company Limited. (2014). *Matichon Dictionary*. Bangkok : Matichon
- Nongyao, C. (2006). *Sātsan ākapsangkhom*. Bangkok : Ramkhamhaeng University
- Office of Literature and History, Fine Arts Department (2005). *Historical Annals, royal writing edition No.2*, Bangkok : Nakhon Pathom printing.
- Office of Literature and History. (1999). *Prachum phongsāwadān chabap kānchanāphisek lem sām* , Bangkok.
- Patcharawan Suaekhong. (1990). *22 B.C.–1767 People’s living of Ayutthaya society era*. Graduate School, Silpakorn University
- Phya Anumarnrachathon. (1972). *Khwāmāiwatthanatham*. Bangkok : Aksorn Tus.
- Pinitpuvadol, S. (1972). *General Knowledge of Thai Literature*. Bangkok : Duangkamol
- Plainoi, S. (1996). *Thai archeology and Tradition*, Bangkok : Aksornpittaya Publisher: Somphon Wattanasarn
- Rompaeng, Buppe San Nivas, 49-63 edition, Bangkok : Happy Banana Publisher : 2018
- Royal Institute Dictionary, Dictionary. Bangkok : Aksorn Charoentus Publisher : 1982
- Ruenruethai, S. (2017). *Contemporary literature*. Bangkok : Thaiwattanapanit
- Rungrueangsri, U. (1999). *Thai Encyclopedia*. Bangkok : n.p.
- Suntiwat, J. (2007). *The use of Northern local culture to create Mala Kumjan’s novel*. Bangkok : Graduate School of Chulalongkorn University.
- Supab, S. (1985). *Sociology*. Bangkok : Thaiwattanapanit
- Tavakorn Khumsat. (2013). *Analysis of faith, belief, and rite of people that have provide to Phrakal Shrine in Lopburi*, Master of Arts Program in English’s thesis (Thai language study) Bangkok: Faculty of Graduate Studies Ramkhamhaeng University
- Tunya, S. (1998). *Role of information in folkloristics with short story by Isan writer*. *Journal of Sarakham University*. Mar- Oct, 17 1998
- Vanada, S. (2003). *Literature based on legend and local culture of Mala Khamjun*. *Journal of Human Sciences*. 4 (July-Oct, 2017)